УДК 791.6:351.858
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.33

Біла Валерія Ігорівна,
аспірантка
Київського національного університету культури і мистецтв
orcid.org/0000-0003-0608-1836
lebondar@yahoo.com

МАССЮРРЕАЛІЗМ В АУДІОВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ КІНЦЯ XX – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XXI СТОЛІТТЯ

У статті досліджено особливості массюрреалізму крізь призму проблематики рецепції художнього руху сюрреалізму в практиках сучасної аудіовізуальної культури. З'ясовано типологічні особливості та прояви массюрреалізму в аудіовізуальній культурі цифрової епохи. Констатовано, що естетична концепція массюрреалізму визначається поєднанням сюрреалістичних тем та сучасної медіаестетики, створюючи унікальну та зазвичай парадоксальну візуальну мову, що базується на розмитих межах між підсвідомістю та сконструйованою реальністю нових медіа. Виявлено, що акцент массюрреалізму на сучасних технологіях відображає трансформаційні підходи до взаємодії мистецтва з культурою, охоплюючи мінливий інструментарій цифрової епохи. На основі дослідження сучасного фотоконтенту соціальних медіа наголошено, що на відміну від традиційних сюрреалістів, які зосереджувалися окремо на снах та підсвідомості, массюрреалісти пов'язують ці теми з технологічним ландшафтом. Зазвичай у роботах поєднано цифрові редагування, фотографічні маніпуляції та символи споживчої культури, наслідком чого є поява багатошарових, багатогранних творів, що резонують зі сприйняттям сучасного реципієнта. Ця інтеграція звичайного та надзвичайного формує основу привабливості массюрреалізму для сучасних користувачів – представлені в фотоконтенті твори надають можливість зазирнути за межі поверхневих проявів та дослідити глибші значення, вбудовані в сучасні медіаландшафти. Наголошено на тому, що массюрреалізм здійснив вплив на культурні дискусії про роль технологій у формуванні людського сприйняття (віртуальна ідентичність, культура споживання, технологічне відчуження та ін.). Таким чином, техніки массюрреалізму внаслідок поєднання сюрреалізму та сучасних цифрових практик сформували візуальну мову цифрової фотографії, графічного дизайну та відеоарту, заохочуючи митців використовувати технології як інструмент для дослідження абстрактних та символічних ідей. Поєднуючи технологічні досягнення з позачасовими сюрреалістичними принципами, массюрреалізм створює унікальний діалог між минулим і сьогоденням, мистецтвом і новими медіа, уявою і технологіями.

Ключові слова: сюрреалізм, массюрреалізм, аудіовізуальна культура, цифрова епоха, нові медіа, фотоконтент, соціальні медіа.

Bila Valeria,
Postgraduate Student
Kyiv National University of Culture and Arts
orcid.org/0000-0003-0608-1836
lebondar@yahoo.com

MASSURREALISM IN AUDIOVISUAL CULTURE LATE XX – FIRST QUARTER OF XXI CENTURY

The article examines the features of massurrealism through the prism of the problems of reception of the artistic movement of surrealism in the practices of modern audiovisual culture. The typological features and manifestations of massurrealism in the audiovisual culture of the digital era are clarified. It is stated that the aesthetic concept of massurrealism is determined by the combination of surrealist themes and modern media aesthetics, creating a unique and usually paradoxical visual language based on the blurred boundaries between the subconscious and the constructed reality of new media. Mass Surrealism's emphasis on modern technology is found to reflect

© Біла В. І., 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

transformative approaches to the interaction of art and culture, embracing the changing tools of the digital age. Based on an examination of contemporary social media photo content, it is emphasized that, unlike traditional surrealists who focused exclusively on dreams and the subconscious, mass surrealists connect these themes to the technological landscape. Typically, the works combine digital editing, photographic manipulation, and symbols of consumer culture, resulting in multi-layered, multifaceted works that resonate with the perception of the modern recipient. This integration of the ordinary and the extraordinary forms the basis of mass surrealism's appeal to modern users – the works presented in the photo content provide an opportunity to look beyond the superficial manifestations and explore the deeper meanings embedded in modern media landscapes. It is emphasized that mass surrealism has influenced cultural discussions about the role of technology in shaping human perception (virtual identity, consumer culture, technological alienation, etc.). Thus, mass surrealism techniques, as a result of the combination of surrealism and modern digital practices, have formed the visual language of digital photography, graphic design and video art, encouraging artists to use technology as a tool for exploring abstract and symbolic ideas. Combining technological advances with timeless surrealist principles, mass surrealism creates a unique dialogue between the past and the present, art and new media, imagination and technology.

Key words: surrealism, mass surrealism, audiovisual culture, digital age, new media, photo content, social media.

Вступ. Сюрреалізм – один із головних мистецьких рухів авангарду XX ст. Його вплив на візуальну культуру та літературу отримав широке висвітлення в науковому вимірі, а термін «сюрреалістичний» використовується для позначення чогось фантастичного, казкового, незвичайного та дивовижного, що стикається з несвідомим та внутрішнім, постає за межами чуттєвої реальності. Наприкінці XX ст. – на початку XXI ст. сюрреалізм отримав нові напрями розвитку, що безпосередньо пов'язано з еволюцією аудіовізуальної культури та початком цифрової епохи. Мистецький рух, відомий як массюрреалізм, вирізняється своєрідністю художньої мови та акцентуванням на різних нюансах сюрреалістичних мотивів, опосередкованих аудіовізуальними технологіями. Актуальність дослідження зумовлена важливістю виявлення специфіки рецепції сюрреалізму в практиках сучасної аудіовізуальної культури.

Аналіз попередніх досліджень. Проблематика сюрреалізму в сучасній культурі та мистецтві привертає увагу багатьох закордонних науковців, серед яких назвемо Дж. М. Маргіні, Р. Прінчіпе, В. Цзя, С. Разі та Х. Яакуп, К. Піллоні та ін. В українському академічному вимірі означена проблематика так чи інакше розглянута в працях В. Нікітчук (2018) та Р. Русіної (2014) (філософські основи сюрреалізму), Н. Сваткової та Л. Кулініч (2024) (рефлексії сюрреалізму сучасних вітчизняних митців), О. Мусієнко (2015) (ранній період розвитку сюрреалізму в кінематографі), Д. Галкіна та А. Курас (2018) та ін. На підставі проведеного історіографічного аналізу можна констатувати недостатнє розроблення проблематики сюрреалізму в сучасній культурі загалом та відсутність окремих наукових праць, присвячених массюрреалізму, зокрема.

Мета статі – виявити особливості массюрреалізму крізь призму проблематики рецепції художнього руху сюрреалізму в практиках сучасної аудіовізуальної культури.

Виклад основного матеріалу. Массюрреалізм розвинувся як відповідь на щораз більший вплив медіа та цифрових технологій на культуру, розширивши традиційні художні межі завдяки взаємодії між технологіями, культурою і людською уявою. Засновником руху (1992 р.), автором терміна «масовий сюрреалізм» та підходу, в якому поєднано традиційні сюрреалістичні теми із сучасною естетикою нових медіа, є американський митець Дж. Зіхафер, який прагнув поєднати казкові якості традиційного сюрреалізму із суворими, всепроникними медійними образами (Lantzen, 2004, с. 82). Спираючись на образи масового виробництва та концепцію культури споживання, мистецтво массюрреалізму критикує всеосяжний вплив корпоративної культури на індивідуальну ідентичність та сприйняття.

Синтез фантастичного та комерційного посприяв створенню робіт, що змогли кинути виклик сприйняттю реальності глядачем завдяки поєднанню знайомого та незвіданотривожного. Завдяки використанню цифрових інструментів, фотографії та масово вироблених візуальних матеріалів, представники раннього массюрреалізму переосмислили його межі, створивши сучасну призму, крізь яку можна досліджувати підсвідоме. М. Морріс наголошує на тому, що в естетиці массюрреалізму головний акцент робиться на символізмі,

трихології, алегоричному оновленню стосунків із минулими культурами. «Представники массюрреалізму – діти масової культури, що сформована економікою та прагматизмом, і тому їм властивий множинний підхід у формуванні ідей» (Morris, Kocsis, Seehafe, 2013, с. 15). Відповідно, «зіставлення образів і те, як вони сприймаються, можна розглядати як повернення до реалізму або сюрреалізму з додаванням ідей, що виходять з культури, яка формує кожного на сучасному етапі» (Morris, Kocsis, Seehafe, 2013, с. 15).

Зі здобуттям визнання массюрреалізм завдяки адаптивності отримав розвиток у багатьох різноманітних культурних контекстах по всьому світу. З появою доступних цифрових інструментів представники різних художніх дисциплін почали переймати принципи руху, розширюючи його охоплення за межі США. Завдяки включенню місцевих наративів у массюрреалістичні роботи, митцям із країн Європи, Азії та Латинської Америки вдалося поєднати регіональні традиції з акцентом руху на цифровий сюрреалізм. Це глобальне впровадження збагатило рух, представивши нові мотиви та інтерпретації його основних тем (Lantzen, 2004, с. 84).

Естетична концепція массюрреалізму визначається поєднанням сюрреалістичних тем та сучасної медіаестетики, створюючи унікальну та зазвичай парадоксальну візуальну мову, що базується на розмитих межах між підсвідомістю та сконструйованою реальністю нових медіа.

Массюрреалізм бездоганно інтегрує мову нових медіа в сюрреалістичне мистецтво, створюючи унікальну естетику, яка резонує із сучасним реципієнтом. Поєднуючи такі елементи, як реклама, корпоративні логотипи та кадри з фільмів, з казковими композиціями, массюрреалізм перетворює буденне на фантастичне. Таке зіставлення спонукає користувачів поставити під сумнів візуальну культуру, яка насичує їхнє повсякденне життя, переосмислюючи знайомі образи у спосіб, що спонукає до роздумів. Використання цифрових інструментів ще більше посилює цей процес, дозволяючи художникам поєднувати фотографічний реалізм з абстрактними та символічними елементами для створення багатошарових наративів. Массюрреалізм пропонує сучасне переосмислення підсвідомості, сформованої цифровими інструментами та технологіями XXI ст. Художники досліджують такі теми, як віртуальна ідентичність, технологічне відчуження та фрагментована природа самосприйняття в гіперпов'язаному світі. Поєднуючи цифрові маніпуляції із сюрреалістичними образами, роботи массюрреалістів заглиблюються в психологічний вплив життя в медіанасиченому середовищі, звертаючись до перетину людських емоцій та технологічних інновацій (Deltgen, 2012, с. 60).

Зазвичай у роботах массюрреалістів критикується вплив цифрової епохи на автентичність, робиться акцент на напрузі між віртуальними реальностями та особистим досвідом. Наприклад, роботи, що містять фрагментовані людські форми, переплетені з механічними або піксельними елементами, підкреслюють відірваність і відчуження, спричинені технологіями. У роботах Дж. Зіхафера фрагментовані тіла, переплетені з цифровими елементами, символізують боротьбу за збереження індивідуальності у все більш автоматизованому суспільстві. Массюрреалізм переосмислює підсвідоме не як простір, окремий від реальності, а як простір, сформований медіа та технологіями, що домінують у сучасному житті, пропонуючи новий погляд на людський стан. Характерним для массюрреалізму є звернення до теми ідентичності, реальності та впливу технологій на людське сприйняття, використання повторюваних мотивів з метою створення багатошарових наративів. Він переосмислює те, як мистецтво відображає та критикує перипетії сучасного існування, переплітаючи уяву з повсюдним впливом технологій (Spinelli, 2012, с. 33).

Здатність массюрреалізму розв'язувати нагальні суспільні проблеми забезпечує його постійну культурну актуальність. Його роботи часто критикують споживацтво та всепроникний вплив технологій, являючи собою відображення для сучасного суспільства. Переосмислюючи рекламу, корпоративні образи та цифрове середовище через сюрреалістичну призму, мистецтво массюрреалізму спонукає глядачів переосмислити свої стосунки з медіа та матеріальною культурою (Touchon, 2007, с. 45). Цей коментар глибоко резонує в епоху, коли віртуальний досвід часто затьмарює фізичну взаємодію. «Приземлення»

(2007 р.) Дж. Зіхафера є квінтесенцією прикладу массюрреалізму, що поєднує цифрові маніпуляції з сюрреалістичними принципами, створюючи казкову та спонукальну до роздумів композицію. У творі зображено суворий, футуристичний пейзаж, де фрагментовані елементи сучасної архітектури перетинаються з ефірними, абстрактними формами. Зіставлення геометричної точності та органічної плинності підкреслює напругу між технологічним прогресом людства та підсвідомістю. Завдяки складному нашаруванню та використанню спотворених перспектив «Приземлення» пропонує поставити під сумнів сприйняття реальності у світі, де все більше домінують віртуальні та штучні середовища. На думку дослідників, у цьому творі Дж. Зіхафер майстерно критикує вплив нових медіа та технологій на сучасне суспільство (Valcheva, 2005). Включаючи знайомі елементи, як-от впізнавані структури чи промислові мотиви, у потойбічний контекст, він розмиває межі між реальним та уявним. Приглушена кольорова палітра і сюрреалістичне освітлення додають відчуття відчуженості, викликаючи теми ізоляції та технологічного відчуження. «Приземлення» не лише відображає основні принципи массюрреалізму, але й слугує потужним коментарем до психологічного впливу життя в гіперпов'язаному, насиченому медіа світі (Valcheva, 2005). «Цегляна кімната» А. Кінга (2009 р.) є своєрідним втіленням сутності массюрреалізму завдяки поєднанню елементів промислової архітектури із сюрреалістичною абстракцією. У творі репрезентовано буденний, на перший погляд, простір із цегляними стінами, що перетворюється на загадковий пейзаж мрій завдяки використанню спотворених перспектив та сюрреалістичного освітлення. Взаємодія між суворими текстурами цегли та ефірним сяйвом абстрактних форм викликає відчуття напруги між реальністю та уявою, спонукаючи глядачів досліджувати межі сприйняття (Valcheva, 2005). Замкнений, майже клаустрофобний простір символізує обмеження, накладені сучасною індустріалізацією та рутиною, тоді як сюрреалістичні елементи натякають на підсвідоме бажання втекти та подолати ці обмеження.

Власне трактування массюрреалізму пропонує М. Кройцхоф у творі «Мертве місто» (2004 р.), поєднавши спустошення міського занепаду з казковими сюрреалістичними елементами. У творі зображено розлогий міський пейзаж із руйнованих будівель та порожніх вулиць, перекритих абстрактними, сяючими геометричними фігурами, що ширяють у моторошному небі. Поєднання реалістичних міських образів та сюрреалістичних втручань створює тривожну атмосферу, викликаючи почуття ізоляції та відчуження в сучасному світі. Ретельна увага Кройцхоф до деталей різко контрастує з ефемерністю абстрактних форм, підкреслюючи напругу між матеріальним та уявним. Поєднуючи суворий реалізм із сюрреалістичною абстракцією, авторка досліджує емоційні та психологічні наслідки сучасного міського існування, репрезентуючи потужний приклад здатності массюрреалізму поєднувати суспільну критику з дослідженням підсвідомості (Valcheva, 2025).

Массюрреалізм мав глибокий вплив на цифрове та змішане медіамистецтво, впливаючи на сучасні практики та розширюючи межі сюрреалістичного вираження. Він продовжує надихати митців поєднувати традиційні сюрреалістичні техніки з провідними інноваційними цифровими технологіями, розширюючи межі творчості у швидкоплинному аудіовізуальному ландшафті. Здійснивши значний вплив на еволюцію цифрового мистецтва, массюрреалізм пропонує інноваційні способи інтеграції технологій у творче самовираження. Завдяки використанню цифрових інструментів, як-от програмне забезпечення для редагування фотографій та програми графічного дизайну, художники-массюрреалісти розширили межі сюрреалізму. Їхні роботи поєднують традиційні художні елементи з цифровими ефектами, створюючи композиції, які здаються одночасно знайомими та футуристичними. Наприклад, маніпульовані фотографічні зображення та шаруваті текстури стали відмінними рисами руху, впливаючи на практики сучасної цифрової фотографії та мистецтва змішаних медіа. Техніки руху резонують із сучасними цифровими художниками, які продовжують експериментувати з абстракцією та символічною розповіддю історій у віртуальних просторах. Відеоарт, анімація та інсталяції доповненої реальності зазвичай надихаються дослідженнями технологій та підсвідомості массюрреалізму. Ці інновації демонструють незмінну актуальність руху, підкреслюючи,

як його принципи залишаються невід'ємною частиною цифрової творчості та продовжують надихати нові покоління художників.

Незважаючи на свою адаптивність, массюрреалізм зіткнувся з труднощами в підтримці єдиної ідентичності серед швидкого поширення цифрових мистецьких рухів (Valcheva, 2025). Однак його відданість дослідженню підсвідомого та критиці медіакультури зберігає унікальність, забезпечуючи постійну актуальність у цифрову епоху. На сучасному етапі принципи массюрреалізм залишаються невід'ємною частиною аудіовізуальної культури XXI ст., впливаючи на те, як творці інтегрують технології та сюрреалізм. Його спадщина залишається містом між традиціями та інноваціями, змінюючи художнє вираження. Зі зростанням доступності цифрових інструментів массюрреалізм розширює свої художні межі, включаючи інноваційні цифрові технологій, як-от доповнена реальність і 3D-моделювання. Ці технологічні досягнення дозволили створювати захопливі та інтерактивні роботи, які посилюють враження користувача, виводячи рух за межі статичних зображень. Завдяки експериментам із віртуальними середовищами та змішаною реальністю, поєднанням реалістичних принципів із передовими технологіями массюрреалізм постійно збагачується та лишається одною з інновацій цифрового мистецтва.

Здатність массюрреалізму розвиватися разом із технологіями забезпечила його постійну актуальність у XXI ст. Зі зростанням популярності віртуальної реальності, штучного інтелекту та соціальних мереж массюрреалізм досліджує нові виміри руху.

Висновки. Массюрреалізм – один із художніх напрямів, що виник наприкінці 1980-х рр., досліджує перетин казкових образів та сучасної аудіовізуальної культури, створюючи роботи, які одночасно є абстрактними, символічними та ґрунтуються на візуальній мові кінця XX – першої чверті XXI ст. Акцент массюрреалізму на сучасних технологіях відображає трансформаційні підходи до взаємодії мистецтва з культурою, охоплюючи мінливий інструментарій цифрової епохи. На відміну від традиційних сюрреалістів, які зосереджувалися окремо на снах та підсвідомості, массюрреалісти пов'язують ці теми з технологічним ландшафтом. В їхніх роботах зазвичай поєднано цифрові редагування, фотографічні маніпуляції та символи споживчої культури, що призводить до появи багатошарових, багатогранних творів, що резонують зі сприйняттям сучасного реципієнта. Ця інтеграція звичайного та надзвичайного формує основу привабливості массюрреалізму для сучасних користувачів – представлені в фотоконтенті твори надають можливість зазирнути за межі поверхневих проявів та дослідити глибші значення, вбудовані в сучасні медіаландшафти. Крім образотворчого мистецтва, массюрреалізм вплинув на культурні дискусії про роль технологій у формуванні людського сприйняття. Теми віртуальної ідентичності, споживацтва та технологічного відчуження, запроваджені рухом, глибоко резонують в епоху, що визначається цифровою взаємодією. Його зосередженість на поєднанні уяви з реальністю продовжує надихати творців у таких галузях, як література, кіно та перформанс, гарантуючи, що його принципи залишаються актуальними та спонукають до роздумів. Незмінний вплив массюрреалізму полягає в його здатності поєднувати традиційний сюрреалізм із сучасними цифровими практиками, надихаючи художників з різних дисциплін. Його техніки сформували візуальну мову цифрової фотографії, графічного дизайну та відеоарту, заохочуючи творців використовувати технології як інструмент для дослідження абстрактних та символічних ідей. Поєднуючи технологічні досягнення з позачасовими сюрреалістичними принципами, він створює унікальний діалог між минулим і сьогоденням, мистецтвом і новими медіа, уявою і технологіями. Цей міждисциплінарний вплив закріпив його статус як одного з ключових рухів сучасної аудіовізуальної культури.

Список використаних джерел:

Галкіна, Д. В., Курас, А. І. (2018). Сюрреалізм – мистецтво майбутнього. *Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI ст.: матеріали 84-ї Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів та студентів НУХТ*. Київ. 4. 280–286.

Мусієнко, О. (2015). Сюрреалізм у кінематографі: Біля витоків. *Мистецтвознавство України*, 15, 85–98.

Нікітчук, В. (2018). Образи сновидінь у мистецтві сюрреалізму. *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна: матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції*. Харків, 108–109.

Русін, Р. М. (2014). Деструктивність і креативність як чинники формування художньо-образної системи сюрреалізму. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2, 28–31.

Сваткова, Н., Кулініч, Л. (2024). Сюрреалізм в сучасному образотворчому мистецтві. *Наукові тренди постіндустріального суспільства, 26 квітня 2024 р*., Івано-Франківськ, 280–286.

Deltgen, F. (2012). ¿Qué constituye una massurrealidad? In : Spinelli S. El sueño del bandoneón : y una colección de otros ensayos sobre Massurrealismo. José León Suárez, 58–72.

Lantzen, S. (2004). Massurrealism: A Dossier = Massurrealismus: Ein Dossier – Writings and conversations on the massurrealist art genre. Novus Haus Publ.

Morris, M., Kocsis, P., Seehafer, J. (2013). Three Essays About Massurrealism. University Plaza Press.

Spinelli, S. (2012). El sueño del bandoneón : y una colección de otros ensayos sobre Massurrealismo. José León Suárez.

Touchon, C. (2007). Happy Shopping – Massurrealist Spam Poetry. Fort Worth: Ontological Museum Publications.

Valcheva, S. (2025). Massurrealism. Ilustromania. URL: https://www.ilustromania.com/artistic-movements/massurrealism.

References:

Halkina, D. V., Kuras, A. I. (2018). Siurrealizm – mystetstvo maibutnoho [Surrealism – the art of the future]. Naukovi zdobutky molodi – vyrishenniu problem kharchuvannia liudstva u XXI st.: materialy 84-yi Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii molodykh uchenykh, aspirantiv ta studentiv NUKhT. Kyiv. 4. 280–286.

Musiienko, O. (2015). Surrealism in Cinema: Near the Origins [Surrealism in Cinema: Near the Origins]. *Mystetstvoznavstvo Ukrainy*, 15, 85–98 [in Ukrainian].

Nikitchuk, V. (2018). Dream Images in the Art of Surrealism [Dream Images in the Art of Surrealism]. Kharkivskyi natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina: materialy mizhnarodnoi naukovo-teoretychnoi konferentsii. Kharkiv, 108–109 [in Ukrainian].

Rusin, R. M. (2014). Destructiveness and Creativity as Factors in the Formation of the Artistic and Visual System of Surrealism [Destructiveness and Creativity as Factors in the Formation of the Artistic and Visual System of Surrealism]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 2, 28–31 [in Ukrainian].

Svatkova N., Kulinich L. (2024). Surrealism in Contemporary Fine Arts [Surrealism in Contemporary Fine Arts]. Naukovi trendy postindustrialnoho suspilstva, 26 kvitnia 2024 r., Ivano-Frankivsk, 280–286 [in Ukrainian].

Deltgen, F. (2012). ¿Qué constituye una massurrealidad? In : Spinelli S. El sueño del bandoneón : y una colección de otros ensayos sobre Massurrealismo. José León Suárez, 58–72 [in Spanish].

Lantzen, S. (2004). Massurrealism: A Dossier = Massurrealismus: Ein Dossier – Writings and conversations on the massurrealist art genre. Novus Haus Publ [in English].

Morris, M., Kocsis, P., Seehafer, J. (2013). Three Essays About Massurrealism. University Plaza Press [in English].

Spinelli, S. (2012). El sueño del bandoneón : y una colección de otros ensayos sobre Massurrealismo. José León Suárez [in Spanish].

Touchon, C. (2007). Happy Shopping – Massurrealist Spam Poetry. Fort Worth: Ontological Museum Publications [in English].

Valcheva, S. (2025). Massurrealism. Ilustromania. Retrieved from: https://www.ilustromania.com/artistic-movements/massurrealism [in English].

Дата надходження статті: 31.07.2025
Дата прийняття статті: 26.08.2025
Опубліковано: 30.09.2025